

organizator

niebanalnie
giełdzie

Ryzyko inwestowania na rynku kapitałowym

Informacje wstępne:**Grupa docelowa**

Lekcja jest przeznaczona do zrealizowania w ramach przedmiotu **„podstawy ekonomii”** w klasie pierwszej Technikum Ekonomicznego, jako kolejna lekcja z działu pn. „Rynki”. Lekcja może być również zrealizowana w innych typach szkół w ramach **lekcji przedsiębiorczości** w dziale poświęconym rynkowi finansowemu. Treści przekazywane w ramach lekcji są zgodne z nową podstawą programową, która obowiązuje od 2018 roku.

Założenia

Uczniowie posiadają już podstawową wiedzę na temat rynku kapitałowego. Wiedzą czym jest rynek kapitałowy oraz jakie instrumenty na nim występują. Potrafią wyjaśnić pojęcia takie jak inwestycje, oszczędności oraz rozumieją różnicę między nimi. Wskazują też różnice między poszczególnymi rodzajami instrumentów finansowych. Potrafią wymienić ich wady i zalety. Wiedzą czym jest i znają mechanizm funkcjonowania GPW w Warszawie.

Czas realizacji lekcji: 45 minut

Cel ogólny:

- ▶ uczeń wie i rozumie, że inwestycje na rynku kapitałowym wiążą się z ryzykiem
- ▶ dokonuje wyboru rodzaju inwestycji w zależności od poziomu ryzyka z jakim jest ona związana

Cele szczegółowe:**Uczeń:**

- ▶ potrafi wyjaśnić pojęcie ryzyka inwestycyjnego
- ▶ wymienia i charakteryzuje czynniki ryzyka inwestycyjnego
- ▶ wskazuje zależność między ryzykiem a zyskiem z inwestycji
- ▶ dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji
- ▶ potrafi wyjaśnić pojęcie dywersyfikacji ryzyka
- ▶ potrafi wyjaśnić rolę emocji podczas inwestowania

Pojęcia kluczowe:

- ▶ ryzyko inwestycyjne
- ▶ czynniki ryzyka inwestycyjnego
- ▶ dywersyfikacja ryzyka inwestycyjnego

Metody pracy: pogadanka, gra symulacyjna („Inwestor”), dyskusja, burza mózgów, ćwiczenia przedmiotowe

Formy pracy: praca indywidualna, praca grupowa

Środki dydaktyczne: instrukcje do gry, tabelki do zapisywania ilości i wartości zakupionych instrumentów finansowych, czyste kartki papieru, pisaki lub ołówki, komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna, karta pracy

Bibliografia:

- Jajuga K., Jajuga T., *Inwestycje, instrumenty finansowe, aktywa niefinansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa*, PWN, Warszawa 2014.
- Mentel G. *Ryzyko rynku akcji*, CeDeWu, Warszawa 2012.
- Thiel S., *Rynek kapitałowy i terminowy*, Fundacja edukacji rynku kapitałowego, Warszawa 2007.
- Wawiernia A., Jonek-Kowalska I., *Zarządzanie wartością i ryzykiem instrumentu finansowego*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- www.edukacjagieldowa.pl
- www.wikipedia.org

Przebieg zajęć:

I. Faza wprowadzająca – 5 minut

Nauczyciel wita uczniów i sprawdza obecność, po czym uruchamia przygotowaną wcześniej prezentację multimedialną (załącznik 1). Prezentacja ta będzie służyć pomocą podczas gry symulacyjnej.

Nauczyciel podaje uczniom temat oraz cel lekcji, po czym krótko wprowadza ich w temat. Przypomina treści poznane na poprzednich lekcjach i płynnie przechodzi do zagadnienia ryzyka inwestycyjnego. Może to zrobić np. poprzez skierowanie do nich poniższych słów: Z inwestowaniem w instrumenty rynku kapitałowego zawsze związane jest pewne ryzyko. Inwestor nigdy nie może być całkowicie pewny, czy dana inwestycja przyniesie oczekiwany zysk czy też wygeneruje stratę. Występujące na rynku kapitałowym ryzyko jest zjawiskiem złożonym, na które wpływ mają różne czynniki. W praktyce niemal wszystkie instrumenty finansowe wiążą się z podjęciem określonego ryzyka. Ryzyko to jednak można ograniczać poprzez podejmowanie przemyślanych i popartych analizami decyzji. (Nauczyciel może wspomnieć w tym miejscu, że inwestorzy, którzy lokują swój kapitał na giełdzie często przeprowadzają analizę fundamentalną spółek polegającą m.in. na oszacowaniu odpowiednich wskaźników np. wskaźników rentowności. Są to wiadomości i umiejętności, które uczniowie technikum ekonomicznego zdobędą na lekcjach w ramach innych przedmiotów).

II. Faza realizacyjna – 36 minut

1. Gra symulacyjna – 18 minut

- a) Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z instrukcjami (załącznik 2) i prosi, żeby uważnie przeczytali treść. Uczniowie otrzymują również tabelki (załącznik 3) w których będą zapisywać ilość i wartość posiadanych instrumentów finansowych. Materiały należy przygotować wcześniej. Mogą być one zalaminowane. W ten sposób będzie można wykorzystać je wielokrotnie. Każdy uczeń otrzymuje jeden zestaw (instrukcje i tabelkę). Dodatkowo nauczyciel prosi uczniów, żeby przygotowali czyste kartki, które mogą im się przydać do dokonywania obliczeń w każdej rundzie. Do każdego zestawu każdy uczeń otrzymuje czarny pisak (lub może wykorzystać własny ołówek).
- b) Po przeczytaniu przez uczniów instrukcji gry nauczyciel wyjaśnia, że gra składa się z 6 rund (lub kolejno następujących po sobie miesięcy). W pierwszym miesiącu uczniowie na podstawie przeczytanych instrukcji podejmują decyzję o tym, jakie instrumenty finansowe kupić za posiadane pieniądze. Nauczyciel prosi, aby każdy uczeń zapisał w odpowiedniej rubryce tabeli zakupioną ilość oraz wartość tych instrumentów. Jeżeli nie zdecydują się na zakup danego instrumentu to w tabeli wpisują "0". Uczniowie nie muszą też przeznacząć całej kwoty na zakup papierów wartościowych. Mogą zostawić sobie część gotówki. Nauczyciel zwraca uczniom jeszcze raz uwagę na to, żeby nie przekroczyli kwoty 1000 zł. Dla uproszczenia pomijane są prowizje pobierane przy zakupie i sprzedaży instrumentów finansowych oraz podatek od dochodu. Po każdej rundzie uczniowie podsumowują jaka jest aktualna wartość wszystkich posiadanych przez nich instrumentów finansowych wraz z kwotą niezainwestowaną i dokonują zapisu w odpowiedniej rubryce tabeli.
- c) Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że na wyświetlanych przez niego slajdach pojawiać się będą informacje o wydarzeniach danego miesiąca (danej rundy). Wyświetlony zostaje kolejny slajd i nauczyciel odczytuje głośno wydarzenia zaistniałe w drugim miesiącu. Nauczyciel prosi uczniów, żeby zastanowili się i podjęli decyzję odnośnie sprzedaży posiadanych instrumentów finansowych bądź zakupu nowych (jeżeli posiadają środki pieniężne). Nauczyciel zwraca uwagę uczniom, żeby pamiętali, iż ceny akcji uległy zmianie i muszą wziąć to pod uwagę, jeżeli podejmą teraz decyzję o zakupie bądź sprzedaży danego instrumentu. Uczniowie na bieżąco aktualizują wartość posiadanych papierów wartościowych w swoich tabelach.
- d) Po drugiej rundzie nauczyciel wyświetla uczniom kolejny slajd i odczytuje głośno informacje o wydarzeniach zaistniałych w trzecim miesiącu. Przypomina uczniom, że jeżeli ktoś zdecydował się na zakup obligacji w pierwszym miesiącu to w tym miesiącu nastąpi również wykup tego instrumentu.

Uczniowie proszeni są o przemyślenie i podjęcie decyzji inwestycyjnych i zaktualizowanie zapisów w tabeli.

- e) Po trzeciej rundzie nauczyciel wyświetla uczniom kolejny slajd i odczytuje głośno informacje o wydarzeniach zaistniałych w czwartym miesiącu.

Uczniowie proszeni są o przemyślenie i podjęcie decyzji inwestycyjnych i zaktualizowanie zapisów w tabeli.

- f) Po czwartej rundzie nauczyciel wyświetla uczniom kolejny slajd i odczytuje głośno informacje o wydarzeniach zaistniałych w piątym miesiącu.

Uczniowie proszeni są o przemyślenie i podjęcie decyzji inwestycyjnych i zaktualizowanie zapisów w tabeli.

- g) Po piątej rundzie nauczyciel wyświetla uczniom kolejny slajd i odczytuje głośno informacje o wydarzeniach zaistniałych w szóstym miesiącu.

Uczniowie proszeni są o przemyślenie i podjęcie decyzji inwestycyjnych i zaktualizowanie zapisów w tabeli.

2. Dyskusja i omówienie kluczowych zagadnień – 18 minut

- a) Po zakończeniu eksperymentu nauczyciel prosi uczniów, żeby podzielili się swoimi wrażeniami. Zadaje im pytania tj.

- Czy wszystkim udało się wypracować zysk?
- Czy są osoby które straciły część swojego kapitału?
- Czy są osoby, które zainwestowały tylko w obligacje i jaki wypracowały zysk na końcu?
- Czy są osoby, które zdecydowały się zainwestować tylko w akcje? Jaka kwota pieniędzy została na końcu tym osobom? Zapewne okaże się, że część z tych osób poniosła straty, a część zakończyła eksperyment z zyskiem. Nauczyciel może zapytać uczniów, z czego ich zdaniem wynikają te różnice.

- b) Nauczyciel ukierunkowuje dyskusję i dokonuje podsumowania przebiegu gry. Jednocześnie po kolei wprowadza i wyjaśnia kluczowe pojęcia, rozpoczynając od ryzyka inwestycyjnego. Nauczyciel przez cały czas angażuje uczniów w rozmowę. Pyta, jakie czynniki ryzyka inwestycyjnego pojawiły się w grze. Dzieli wszystkich uczniów na dwie grupy i prosi aby jedna grupa zastanowiła się i powiedziała, jakie inne czynniki makroekonomiczne wpływają na poziom ryzyka inwestycyjnego. Druga grupa natomiast zostaje poproszona o wymienienie czynników mikroekonomicznych.

- c) Nauczyciel mówi uczniom, że poziom ryzyka związanego z inwestycjami zależy od rodzaju zakupionego instrumentu finansowego. Prosi, aby uczniowie spróbowali powiedzieć, które

instrumenty finansowe wiążą się z największym ryzykiem, a które z najmniejszym i dlaczego.

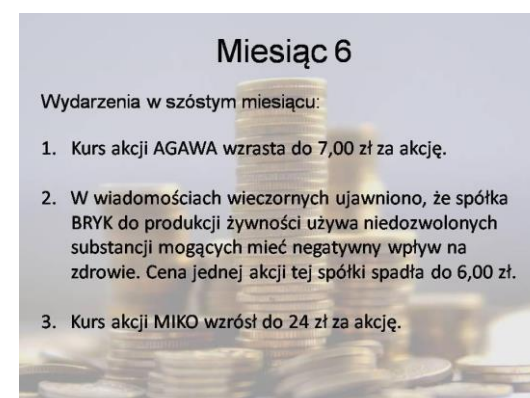
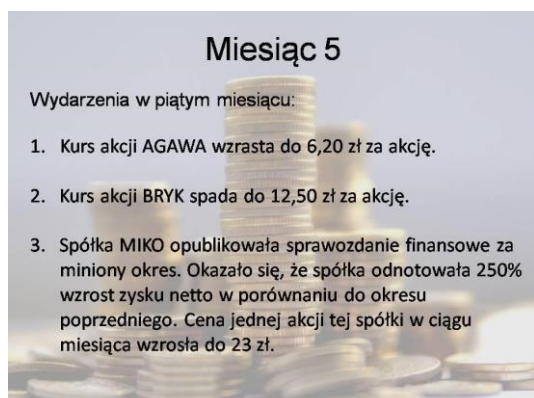
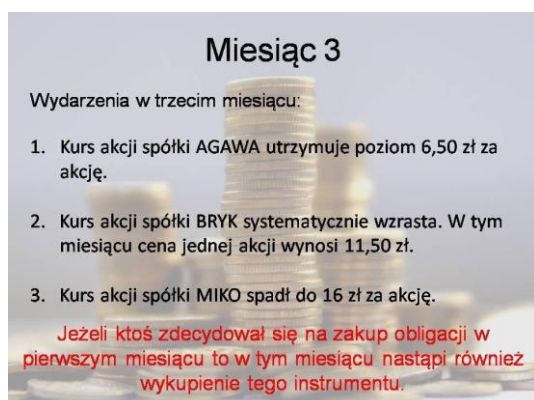
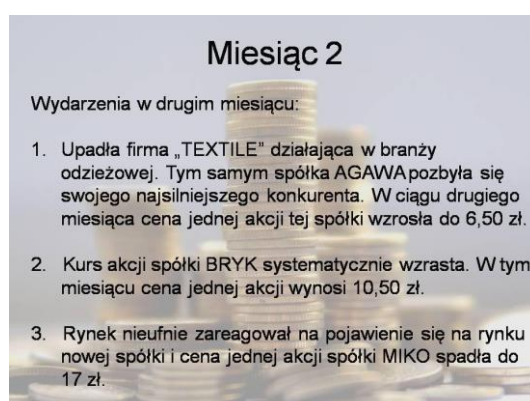
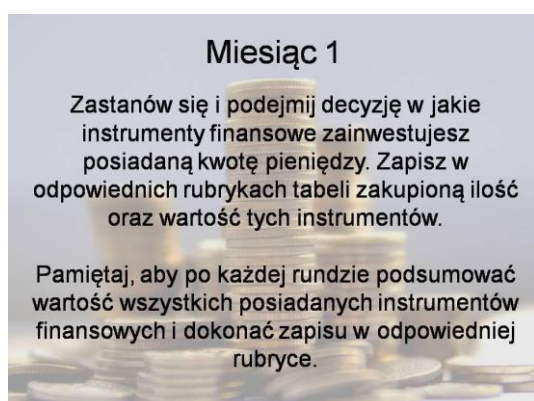
- d) Nauczyciel zadaje uczniom pytanie, czy są osoby, które widząc, że akcje jednej spółki spadły, a innej wzrosły postanowiły sprzedać jedne i kupić drugie, i niestety poniosły w związku z tą decyzją duże straty. Nauczyciel wyjaśnia, że osoby te podjęły swoje decyzje pod wpływem emocji. Na przykładzie tych osób wyjaśnia uczniom, że inwestując w papiery wartościowe nie należy pozwalać ponosić się emocjom, ponieważ zazwyczaj efektem są duże straty finansowe.
- e) Nauczyciel zadaje uczniom kolejne pytanie: czy są osoby, które zdecydowały się na zakup różnych instrumentów finansowych i trwały przy swoich decyzjach do końca eksperymentu? Jaka kwota pieniędzy została im na końcu? Wprowadzone i wyjaśnione zostaje pojęcie dywersyfikacji ryzyka.
- f) Nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy (załącznik 4). W klasie można wykonać część zadań np. 2-4. Natomiast ćwiczenie 1 może być dla uczniów zadaniem domowym. Ćwiczenia znajdujące się na kartach pracy stanowią podsumowanie poznanych zagadnień. Uczniowie mogą wkleić je do zeszytu.

III. Faza podsumowująca – 4 minuty

Kończąc lekcję nauczyciel jeszcze raz mówi uczniom, że inwestowanie na giełdzie wiąże się z ryzykiem. Ryzyko to związane jest z wieloma czynnikami tj. kondycja finansowa danej spółki, działalność konkurencji, sytuacja polityczna w kraju itd. Żeby minimalizować ryzyko i podejmować przemyślane decyzje należy poświęcić czas na analizę czynników ryzyka danej inwestycji, a w szczególności na wnikliwą analizę sytuacji finansowej spółki, która nas interesuje. Jednak nawet to nie gwarantuje, że inwestując w dany instrument osiągniemy oczekiwany zysk. Dlatego należy pamiętać, że na rynku kapitałowym powinno się lokować tylko posiadane nadwyżki finansowe, nie związane z bieżącą konsumpcją. Warto też zainwestować posiadany kapitał w więcej niż jeden instrument finansowy.

Nauczyciel dziękuje uczniom za zaangażowanie i żegna się z nimi.

Załącznik 1. Prezentacja multimedialna.

Załącznik 2. Instrukcja do gry „Inwestor”.

„Inwestor”

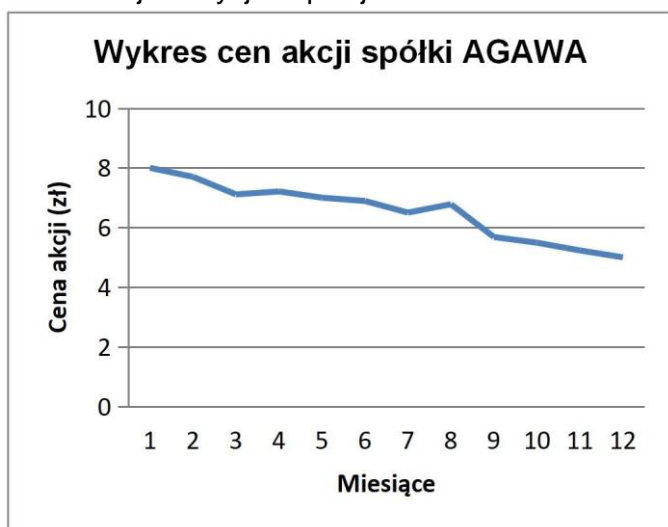
Wyobraź sobie, że zgromadziłeś oszczędności w wysokości 1000 zł. Postanawiasz podjąć próbę pomnożenia swojego kapitału i zainwestować te pieniądze na giełdzie. Masz do wyboru zakup następujących instrumentów finansowych:

- 3 – miesięczne Obligacje Skarbu Państwa** – cena zakupu jednej obligacji to 100 zł, oprocentowanie stałe wynosi 5% (dla uproszczenia założmy, że po upływie trzech miesięcy posiadane obligacje zostaną odkupione po cenie wynoszącej 105% ceny zakupu). Jeżeli zdecydujesz się na zakup obligacji w danym miesiącu, pamiętaj, że ich sprzedaż będzie możliwa dopiero po upływie trzech miesięcy od dnia zakupu.
- Akcje spółki „AGAWA”** – cena zakupu jednej akcji to 5 zł. Jest to spółka działająca w branży odzieżowej od roku 1990. Na GPW notowana jest od 2005 roku.
- Akcje spółki „BRYK”** – cena zakupu jednej akcji to 10 zł. Jest to spółka działająca w branży spożywczej od 2001 roku. Na GPW notowana jest od 2017 roku.
- Akcje spółki „MIKO”** – cena zakupu jednej akcji to 20 zł. Spółka MIKO została założona w 2018 roku. Jest to spółka, która dopiero debiutuje na GPW. Miesiąc pierwszy w grze (runda pierwsza) to jednocześnie pierwszy miesiąc notowań tej spółki na GPW.

Poniżej znajdują się wykresy cen akcji spółek „AGAWA” oraz „BRYK” na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy.

Za posiadane pieniądze możesz kupić dowolne instrumenty finansowe w ilościach nie przekraczających wysokości budżetu. Możesz wydać wszystkie pieniądze, ale nie musisz.

Swoje decyzje zapisuj w tabeli.

Załącznik 4. Karta pracy.

Ćwiczenie 1. Zainstaluj na swoim smartfonie skaner kodów QR i odczytaj zakodowaną poniżej definicję ryzyka inwestycyjnego. Odczytaną definicję zapisz w zeszycie.

Ćwiczenie 2. Dokonaj podziału wymienionych czynników ryzyka inwestycyjnego na makroekonomiczne i mikroekonomiczne.

zdarzenia losowe mogące spowodować nagły i znaczny spadek popytu; zmiany w przepisach prawa; działalność firm konkurencyjnych; wahania kursu walutowego; zmiany poziomu stóp procentowych; niewłaściwy dobór dostawców surowców i materiałów do produkcji; pogorszenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa;

Czynniki makroekonomiczne	Czynniki mikroekonomiczne

Ćwiczenie 3. Uszereguj podane instrumenty finansowe od najmniej do najbardziej ryzykownych.

obligacje korporacyjne; instrumenty pochodne; akcje; obligacje Skarbu Państwa

1	2	3	4

Ćwiczenie 4. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Dywersyfikacja ryzyka inwestycyjnego polega na:

- a) zainwestowaniu całego kapitału w jeden instrument finansowy,
- b) zakupie tylko tych instrumentów finansowych, które charakteryzują się niskim poziomem ryzyka,
- c) zakupie kilku instrumentów finansowych, które charakteryzują się różnym poziomem ryzyka,
- d) powstrzymaniu się od inwestowania na rynku kapitałowym.